

af to Fachiner, medens en tredje skyder bagpaa — nu kan man altsaa begynde. Kofferterne stilles op paa Disken, men da den tredje Fachino kjører bort med Vognen, er der kun to tilbage, og Opstillingen gaaer derfor temmelig langsomt; dog kan det naaes, der mangler endnu ti Minutter. Atter kaster den ældre Pasofficiant et ransagende Blik ud over Passagererne, og da han opdager de intelligente Handelsansigter fra Marseille, lader han dem træde frem først. De have naturligviis Intet, aldeles Intet uden en Smule Prøver, og dem vil de fortolde. Tre Kofferter aabnes, endevendes og gennemsnuses; men Handelsansigterne have været for fiffige; der er ikke saa meget som et lumpent Silketørklæde. Man lader dem pakke i, saagodt de selv kunne, og Touren kommer nu til den blege Abbed, der er bleven endnu blegere efter Touren paa Søen. Han har modtaget et særegent Tillidshverv i Rom, og mener derfor at kunne tage de Bøger med, som han behøver, og den tykke Munk aabner trøstigt en lille Koffert, som viser en Række afslidte Bind. Den ældre Pasofficiant griber langsomt en Bog og giver sig ganske roligt til at læse, snart hist, snart her; den yngre følger hans Exempel — og Toget piber anden Gang, men der er ikke een Passager, undtagen det Par Bønder, som i deres brune Kapper drive udenfor Perronen. Pludselig lukker den ældre Pasofficiant Bogen og seer paa den yngre; den yngre lukker ligeledes Bogen og seer paa den Ældre; der vexles et Par Ord, og Manden i Jernburet sendes afsted for at hente Overtoldcontrolleuren, som med sin overlegne Viden skal afgjøre, hvorvidt den blege Abbets Skrifter ere forbudne eller ei. Vi vente tre Minutter, fire, fem — da stiger en hvid Dampsoile i Veiret ude paa Perronen, Signalpiben hviner til Afgang, Dampen slippes løs, og bort rasler Toget, indhylende sig i hvide Skyer og hvinende Piben, som vilde det spotte os til Afsked. Lidt efter træder en hoi, mager Mand med Næb som en Grib og Øine som en Glente ind i Salen. Med et eneste Øiekast mønstrer han Bøgerne; med et andet overfarer han den blege Abbed, og siger derpaa kort: »*Alla propaganda!*» Der hjælper ingen Indsigelser, ingen Snak, Bøgerne skulle til Propagandaen, den blege Abbed folder indigneret sine Hænder, og jeg seer, at hans Kinder faae et svagt Rosenskjær af undertrykt Harme. Medens den tykke Munk pakker Bøgerne ned, kommer Touren til min Ven Romeren, og her maa der være noget Særdeles paafærde. Neppe have Glentegæinene gennemfaret det øverste Lag i Kofferten, før de med et graadigt Udtryk fare ned i et Hjørne, efterfulgte af et Par magre Hænder, som trække nogle Papirer op af et hemmeligt Sidegjemme. Romeren blegner, gjør nogle svage Indsigelser, men den høie Toldembedsmand vinker ad Gendarmen, og trods den Falmedes Indsigelser og Bønner, føres han udenfor og kommer ikke mere tilbage, hvorimod hans Koffert forsvinder i Jernburet. Endelig kommer Touren til mig. Jeg har den reneste Samvittighed af Verden, og kun rent Tøi i min Koffert; men alligevel generes jeg af dette gennemboende Blik, hvormed han betragter mig.

»Har De Tobak, Vaaben eller Bøger?»

»Nei!»

»Hvad kalder De da Dette?» spørger han og holder triumferende en Bog i Veiret.

»Den er ikke forbuden, Signor. Det er ikke en Bog, hvoraf Kirken kan tage Anstød; desuden er den skreven paa Dansk.»

»Hvad handler den om? Er det en Reisehaandbog eller Dictionnaire?»

»Nei, den handler om at lave Mad, Signor. Jeg har den med til en Familie i Rom.»

»*Alla propaganda!*» raaber han med Stentorstemme, og Madam Mangors Kogebog — thi den er det — gaaer i Jernburet.

Dog, jeg vil slutte min Skildring af et Toldvæsen, der hverken er fornuftigt eller menneskeligt, men paveligt og politisk. Jeg skal ikke dvæle ved disse Timers Venten paa en øde Banegaard i en øde Egn; det er altid kjedeligt at vente, og jeg vil ikke kjede mine Læsere. Jeg lader Klokken blive tre, jeg lader med Lynets Fart Middagstoget komme fra Rom, afsætte sine Passagerer, og jeg stiger selv fuld af Glæde og Forventning ind i Coupéen. Nu piber det, nu gaaer det mod Roma, Campagnens grønne Sletter bølge for mit Øie, Toget bruser forbi de store Hjørde af Oxer, som leirede i Ruinernes Skygger eller under enkeltstaaende Træer roligt tygge Drøv, idet de langsomt vende Hovedet og lade Blikket følge efter os. Afsted gaaer Toget, og langt ude i det Fjerne skimter man som lette Skyer Albanernes og Volskernes snedækkede Tinder. Vi fare forbi Santa Marinella, forbi Palo, forbi Palidore og Mogliano, og nu see vi tydeligt Albanerbjergene og de hvide Huse i Frascati. Det buldrer under vore Fødder, det er Locomotivet, der pas-

serer Jernbroen over Tiberen, og nu nærme vi os langsomt Roms Mure paa deres sydøstlige Side. Over Muren kunne vi skimte det høie monte Testaccio, Cestiuspyramiden og den protestantiske Kirkegaards mørke Cypresser, og nu fare vi gennem Haver og Vigner krydsende via Appia. Det er blevet Aften, Solen er ifærd med at gaae ned, og i dens rødgyldne Glands lyser Lateranet og det høie Taarn paa Klostret Santa Croce in Gerasalemme. Endnu en lille Strækning, og vi gaae under Aqua Felice's Vandledning, vi bryde gennem Roms Mure, flyve forbi Minerva medicas Tempel, vi hilse paa Santa Maria maggiore's Kupler og Taarn, Trainet stopper, endnu en lille Skjærsild af Pasvøvl, og vi træde saa gennem en ussel Træbygning ud paa den store aabne Plads, hvor Lygterne blinker og Vognene rulle. Træskuret er Roms Banegaard, Productet af den nyeste Tids Cultur; men lige overfor det hæver sig stolt og alvorligt Keiser Diocletians ældgamle Bade. Vi ere i Rom — ingen By i Verden har saa ringe en Indgang og saa store Minder lige for den undrende Beskuers allerførste Blik.

II.

Vue over Rom. Invasionen. Il forestiere. To tre Ørne. Fremmedkvarteret. Vinterboliger. En fyrstelig Leilighed. Min sorte Ven. En romersk Gaard. Signora Colombas Hemmelighed. Aftenstemning i Rom.

Naar man fra Toppen af monte Pincio lader Blikket svæve ud over den evige Stad, hvis Huse, Kirker og Kupler solbelyste og i malerisk Uensartethed som et uhyre Panorama udbrede sig for Ens Fødder, vil man forgjæves bestræbe sig for at faae Øie paa en eneste Fabrikkorsten. Der er Kors, Kirker og Klokketaarne i Overflod; der er Rigdom paa luftige Loggiaer, som dristig hæve sig op fra de flade Tage; der er ogsaa Masser af Skorstene, men det er lave, skikkelige Madskorstene, ingen af disse lange, opløbne, røgspyende Tingester, som kun synes at fortære Stenkul for at give Snavs istedet. Kaster man et Blik ned ad Tiberen, der endnu, som for tusinde Aar tilbage, driver Belisars gamle Vandmøller, fortøiede paa Flydebroer — hvilken Forskjel da fra Themsens livlig bevægede Overflade! Neppe et Skib, endsiges Dampskibe, kun nogle underlige Deigtruge eller Pramme, kun nogle bredbugede Galeier eller Galeaser — det er lige vanskeligt at sige hvad — og, for ikke at gjøre Rom Uret, en enkelt lille Dampbaad, knap saa stor som »Ophelia«, anskaffet efter den garibaldinske Opstand 1867, for at man ikke, som en Romer bemærkede, »skal tage Byen fra Søsiden«. Disse to Mangler ere nok til strax at fortælle den Fremmede, at Rom hverken er Handels- eller Fabrikstad. Der er kun Eet, hvoraf dens Indbyggere leve, kun Een, som de handle med, kun Een, som de tilvirke igjennem en saa talrig Mængde Processer, at han ofte hverken veed ud eller ind, og — det er den Fremmede, *il forestiere!* Ingen veed dette bedre end Romeren selv, og ligesom Landmanden hos os klager over Barfrosen, der bortsvider Rugen, eller over Sommerregnen, som forhindrer ham i at bringe Høsten i Hus, saaledes ryster Romeren betænkelig paa Hovedet, naar Sneen for tidligt falder i Bjergene, hvorover hans kjære forestieri skulle drage, eller naar Novemberdagens stærke Regnskyl faae Floderne til at svulme og sønderbryde de Baner, ad hvilke Albions og Amerikas Søner komme rullende. »Troer De, der kommer mange forestieri iaar?» er det stadig tilbagevendende Spørgsmaal, naar Vinhøsten er endt, og de blaaige Taager begynde at leire sig over Bjergenes Toppe. Il forestiere er Romerens Ven; han elsker ham, som Landmanden elsker sine Køer, som Myren de Bladlus, hvoraf den uddrager den søde Honningdug; han stryger, klapper og maler ham om Vinteren, leer ad ham og fortæller morsomme Anekdoter om ham om Sommeren, naar Rom er sig selv, og de Fremmede ere borte.

Det første man bestræber sig for at skaffe den kjære Gjest er naturligviis Tag over Hovedet; thi forestieren mærker snart, hvis han ikke er accrediteret til Spada eller Torlonia, at de romerske Hoteller ere sande artesiske Brønde, hvor Maskinen holdes gaaende ved Dag og ved Nat. Rom har ingen Adresseavis, det vil sige ingen trykt, slikt vilde være stridende mod Aarhundredet, og hvilke liberale Ideer kunde man ikke paa en underfundig Maade nedlægge selv i de uskyldigste Avertissementer? Men Romeren er opfindsom og hjælper sig som han kan. Har man tabt sit Uhr paa Gaden, saa slaar man en Placat op paa Gaden, den Sag er jo ligefrem. Vil man have at vide, hvor man skal finde sig en Leilighed, saa gaaer man ogsaa ud paa Gaden for ikke, som hos os, at spille Tiden med unyttig Granskning i Hjemmet over »Herskabelige Leiligheder« eller »Værelser tilleie for en enlig Herre, som er ude om Dagen«. Gaden, som er

Romerens Stue, Børs, Værksted, Promenade og Ammeplads, er naturligviis ogsaa hans Adresseavis, og den er pavelig privilegeret. Man kan ikke gaae to Skridt ned ad Condotti, Piazza di Spagna eller Babuino, før man strax faaer de fornødne Oplysninger i Overflod. Hist er en Tagrende beklædt med smaa, haandskrevne Avertissementer om enkelte Værelser og Studier for Artister; her et trykt Opslag om en glimrende Leilighed til 100 Scudi om Maaneden; men over Indgangen til næsten alle Porte og Gadedøre dingler en hvid Tavle med »*est locanda*« eller »*appartamento mobiliato*«. Tegn paa, at der mulig paa dette Sted er Værelser tilleie. Jeg siger med Villie, at Tavlen kun antyder en Mulighed; thi det er saa besværligt at gaae ned fra tredje Sal for at tage den ned, og »saa skal den jo hænges op igjen«; men altid faaer man af Huses kvindelige Beboere de mest straalende Blikke og de yndigste Smil til Svar paa sine gnavne Bemærkninger. For dem er det, at have leiet Leiligheden ud, Livsbetingelsen for Vinteren, hvad gjør det saa, om den kjære Malkeko brummer lidt eller viser Hornene — han kan jo prøve ved Siden af.

Rom falder efter sine Beboere i to store Hoveddele, det ægte eller det gamle Rom, og det fremmede eller moderne, hvor forestiererne som andre Nomader opslaae deres Vintertelte. Corsoen angiver egentlig Grænsen, men i den senere Tid have Tavlerne overskredet ogsaa denne Linie, og det gamle Rom trukket sig fiirsindstve Stadier tilbage mod piazza Navone, som udgjør dets egentlige Centrum. I denne Del af Byen, i Trastevere, i Kvarteret over Ghetto ned mod Forum og over ai Monti, vil man derimod aldrig træffe disse ommeuse Tavler, som betegne, at de frie Romere bøie sig under Barbarernes Invasion. Her har Alt endnu det ægte, gamle romerske Præg, og Trasteveranerne, der for ikke ret mange Aar siden endnu førte blodige Fejder med dem paa ai Monti om hvem, der var de egentlige og ægte gamle Romere, seer med fornem Foragt ned paa sine Landsmænd i den nordre Del af Byen — de vilde før forlade deres Huse, end see den sorte Tavle dingle over Indgangen. Dog, de sorthvide Tavler brede sig videre og videre, allerede vaier paa Capitolium den sorthvide preussiske Dobbeltørn, som det østerrigske Flag fra palazzo Venezia og Tricoloren fra villa Medici og Caesarernes Borg. Rom faaer ikke Lov til at være sig selv, de fremmede Ørne flagre over den døende Storhed og speide med begjerlige Blikke efter Leilighed til at gjøre Bytte. Den østerrigske Indflydelse gik i 1849 op i de Baal, som tændtes paa piazza del popolo; men allerede nu »studerer« Preusserne paa Capitol og have annekteret en Del af mons Capitolinus, medens den franske Ørn fordyber sig i Keiserborgens Rester, for at sende den faldne Storhed til Muscerne i Paris. Kan man da undre sig over, at de ægte Romere stundom see lidt surt til Invasionen, og bør man ikke snarere beundre den Beredvillighed, hvormed de hjælpe den til at opslaae sine Vinterboliger?

Disse findes som sagt mest i den nordlige Del af Byen. Piazza del popolo er indrømmet Russerne og Amerikanerne, Babuino og piazza di Spagna befolkes navnlig af Englænderne, hvorimod Skandinaverne, i harmonisk Forening med deres Arvefjender Tydskerne, træffes paa det høiere liggende monte Pincio, navnlig i den Linie, der under Navn af via Sistina, Felice og Quattro fontane forbinder Klostret Trinità de monti med S. Maria maggiore, Pavens Sognekirke. Valget af disse Pladser har imidlertid Intet med Nationaliteterne at gjøre; i Virkeligheden er det kun Leilighedernes Kostbarhed, som bestemmer Befolkningen, og det er kun Fællesdyden Sparsommelighed, som driver Skandinaver og Germaner sammen paa Bjerget.

Men boer man tarveligere og mindre bekvemt, fjernt fra Vaticanet og langt fra Forum, saa trøster man sig med den vide Udsigt over Rom, med monte Pincios pragtfulde Palmer, og med den nu engang fastslaaede Sætning, at Luften paa Bjerget skal være saa udmærket sund. »Hvilken Luft!» raabte en Dag en ivrig Vertinde, hvis Tavle paa en underfundig Maade havde lokket mig op i et Fuglebur af Glas, hvor Vinden peb gennem Revner og Sprækker. »Luften paa monte Cavi er ikke halv saa frisk; her har endnu Ingen faaet Feber!» Det er denne Sikkerhed mod Feber, som, udbasuneret i alle Reisebøger, har skaffet monte Pincio sin væsentligste Berømmelse. Det gjør mig ondt at skulle afrive Masken, at skulle blotte en gammel Synder med saa dydigt et Navn; men Leilighederne paa monte Pincio ere ikke sunde, og have Betingelser saa modsatte de sanitaire, at man blot behøver at paapege dem og de romerske Lægers Erfaring. Sikkert er Beliggenheden hoi og Solvarmen rigelig; men bagved Husene ligge, uden at Nogen